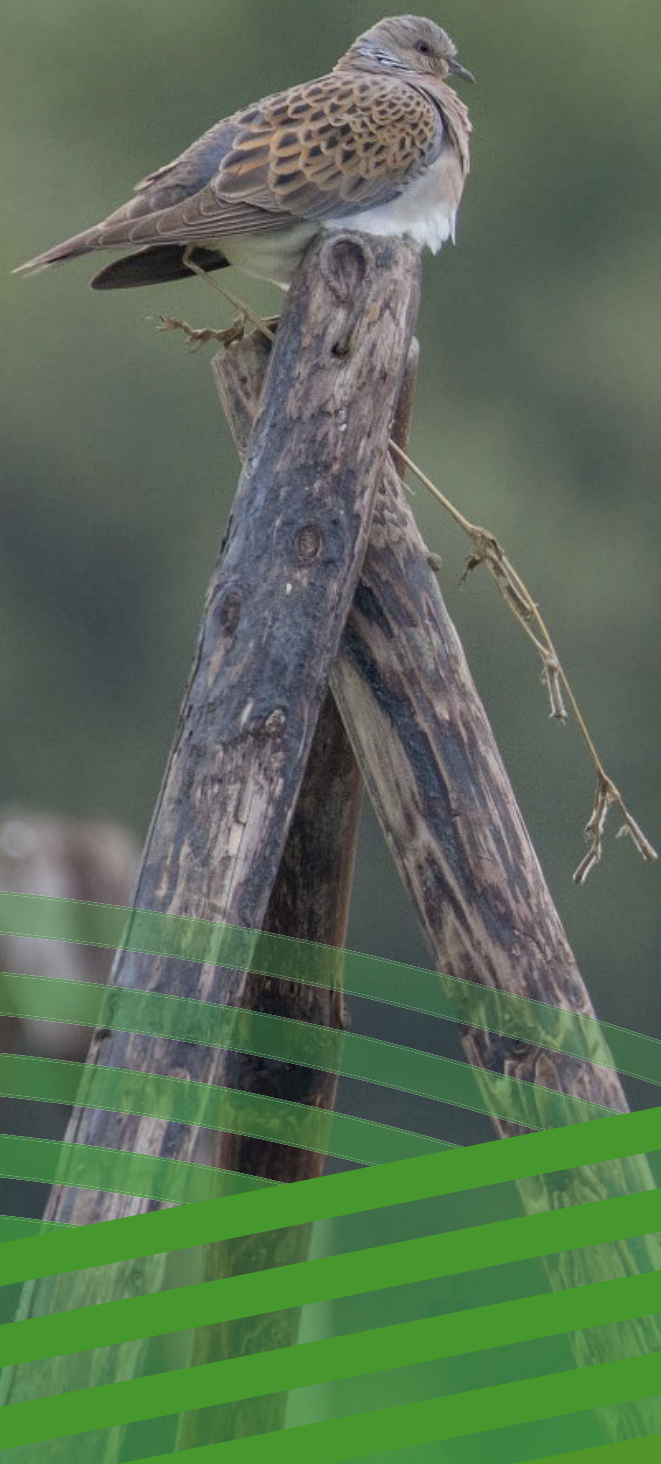

Zomertortel

PRAKTISCHE GIDS VOOR ONDERSTEUNING VAN ZOMERTORTELS IN ZEELAND

Inhoudsopgave

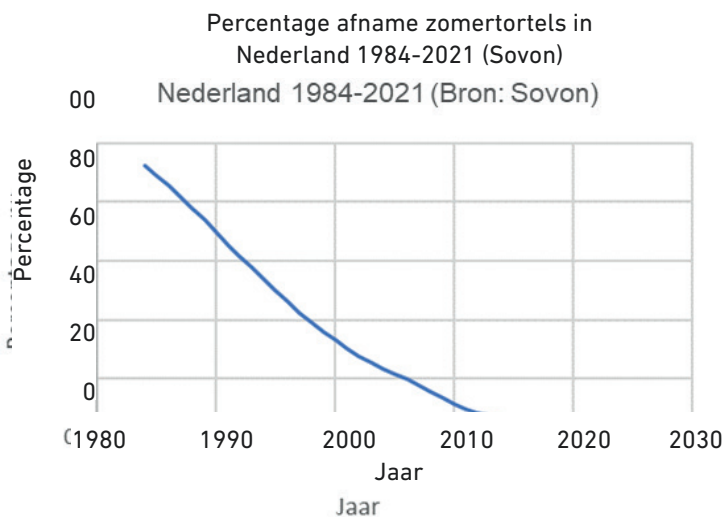
Voorwoord	4
Inleiding	5
Samenhang en behoeften	6
• Voedsel	7
• Poelen	7
• Nestgelegenheid	7
• Rust and zangbomen	7
Hagen	8
• Nieuwe Hagen	9
• Heggenbeheer	9
Verharding	10
• Verharding aanleggen	11
• Onderhoud verharding	11
Braakstroken	12
• Beheer van braakstroken	13
• Wat kan ik doen en waar?	13
Poelen	14
• Poelen aanleggen	15
• Poelen aanpassen en onderhouden	15
Voedselvelden	16
• Hoe leg je een goed voedselveld aan?	17
• Onderzoek op Walcheren	17
Stoppelvelden	18
Rommelhoekjes	19
Grote, open bomen	20
Maatregelen combineren	22
• Voldoende voedsel	23
• Landschapselementen	23

Het kan zijn dat het zomerse geluid van koerende zomertortels binnenkort niet meer te horen is in Nederland.

Zomertortels komen in april naar Nederland om te broeden en blijven hier tot september. Dan vliegen ze weer terug naar de warme Sahel regio in Afrika.

Bijna 20% van de Nederlandse zomertortels leeft in Zeeland, dat is het hoogste aantal van alle provincies

Elk jaar zijn er weer minder zomertortels. De Europese populatie is met bijna 80% afgenomen sinds 1980*. Volgens Sovon zijn er nog maar 600-900 paren broedende zomertortels in Nederland (2018-2020). In 2019 kreeg de Europese zomertortel de status 'kwetsbaar' op de IUCN Rode Lijst.

De belangrijkste redenen voor de grote afname van de zomertortel zijn:

- verdwijnende leefgebied in broedgebieden;
- verdwijnende leefgebied in overwinteringsgebieden;
- legale en illegale jacht (Europa en Afrika);
- ziekte (voornamelijk 'het geel').

**Pan-European Common Bird Monitoring Scheme*

In Nederland kunnen we vooral zorgen voor genoeg en goed ingerichte gebieden waar de zomertortels kunnen broeden.

Inleiding

Zomertortels in Nederland zoeken vooral broedplekken in het landelijk gebied. Het landschap in Zeeland biedt veel kansen voor geschikte leefgebieden. We zien zomertortels vooral in Zeeuws-Vlaanderen, op Walcheren en Zuid-Beveland.

Terwijl zomertortels niet zo makkelijk naar steden gaan, liggen er wel veel kansen om ze te ondersteunen in het Zeeuwse landschap.

Deze brochure is gebaseerd op de meest recente literatuur, veldonderzoek en praktische ervaringen, maar kennis over de zomertortel is nog volop in ontwikkeling.

Meerdere maatregelen tegelijk

In deze brochure worden verschillende praktische maatregelen toegelicht, die elk tegemoet komen aan één of meer behoeften van broedende zomertortels in hun leefgebied. Het is het meest effectief voor de zomertortel als meerdere maatregelen in samenhang worden toegepast op één plek. In het ideale geval liggen bronnen van voedsel, water en geschikte nesthabitat op maximaal 300m van elkaar.

Wat kunt u doen als land eigenaar?

Samenwerking

Om een goed zomertortel leefgebied te maken is het ideaal als grondeigenaren in één gebied samen afspreken dat ze allemaal maatregelen nemen. Dan ontstaat er een kenmerkend landschap voor de zomertortel.

	Grondeigenaren	(Agrarische) bedrijven	Begraasd grasland	Akkerbouw	Strokteelt en Agroforestry	Groot Recreatie -bedrijven	(Mini) camping	Park of natuur gebied
Zeeuwse hagen	•	•	•	•	•	•	•	•
Verharding	•					•	•	•
Braakstroken	•	•	•	•	•	•		
Poelen	•		•		•	•	•	•
Voedselveld/ strook	•	•		•	•	•	•	•
Stoppelvelden		•		•	•			
Rommelhoeken	•	•				•	•	
Bomen	•	•	•	•	•	•	•	•

Samenhang en behoeften

Wat hebben zomertortels nodig in Zeeland?

Zomertortels broeden in Zeeland tussen april en september en overwinteren in het Sahelgebied in Afrika. Zoals de meeste broedende vogels en dieren hebben zomertortels voedsel, water, zangposten, rustplekken en nestgelegenheid nodig tijdens hun broedseizoen hier.

Meeliftsoorten

Als de maatregelen uit deze brochure worden uitgevoerd is er nog geen garantie dat de zomertortels het beter gaan doen in Zeeland. Maar alles wat we doen helpt ook veel andere soorten dieren en sommige planten. Onderaan elke pagina staan een paar voorbeelden van deze “meeliftsoorten” genoemd.

Voedsel

Zomertortels zijn exclusieve zaadeters — ze eten de zaden van grassen, onkruiden en granen.

Geschikte foerageerplekken:

- zijn laag en ijl, met 30—60 % kale grond;
- hebben korte maar geen dichte vegetatie.

Water

Poelen zijn de meest geliefde waterbronnen van zomertortels, maar ze maken ook graag gebruik van tijdelijke plassen en poeltjes.

Een geschikte poel heeft:

- minstens één flauwe oever;
- randen die niet dicht zijn begroeid.

Nestgelegenheid

Nederlandse zomertortels nestelen meestal in dichte hagen of struweel.

Bij voorkeur nestelen ze in:

- uitgegroeide, doornachtige struiken, zoals meidoorn en sleedoorn;
- struiken of struweel van ongeveer 3 m hoog en 4m breed.

Rust- en zangbomen

Hoge bomen of struiken worden gebruikt als 'zangposten', om hun territoria te markeren, of om in te schuilen of luieren.

Geschikte bomen:

- Mogen dood of levend zijn—beide worden gebruikt.
- Hebben een open, wijde kroon.

Gezicht op Middelburg, Johannes Goedaert, 1630 1668

Hagen

Hagen zijn een belangrijk onderdeel van een zomertortel-vriendelijk landschap. Vroeger werden in Zeeland hagen gebruikt als omheiningen voor boomgaarden, tuinen en weilanden, als beschutting voor gewassen en vee tegen de sterke Zeeuwse wind en voor het leveren van brandhout.

Hagen spelen een belangrijke rol in de biodiversiteit. Met hun vroege bloei en hun bessen in het najaar, zijn ze een voedselbron voor veel vogels en insecten. De doornachtige takken bieden een fijne schuilplek voor veel diersoorten. Daarnaast zorgen hagen voor een goed microklimaat voor veel kleinere planten, mossen en dieren. Verder dragen ze bij aan een klimaatrobuust landschap door koolstofvastlegging.

WAAROM

In tegenstelling tot Turkse tortels die overal hun nesten bouwen, zitten zomertortels het liefst op een beschutte plek. Middenin hagen en struweel zijn ze beter beschermd tegen roofdieren.

ZEEUWSE HAGEN

- Dichte hagen bestaan voornamelijk uit doornachtige, vroeg bloemende struiken en enkele bomen.
- De hagen zijn 3 tot 4m hoog met enkele langere bomen ertussen.
- Mooie, uitgegroeide Zeeuwse hagen hebben weinig onderhoud nodig voor de zomertortel.
- Hagen kunnen heel lang meegaan als ze op de goede manier beheerd worden.

MEELIFTSOORTEN

Roodborsttapuit
Ringmus
Bestuivende insecten
Dagvlinders
Vleermuizen

Nieuwe hagen

Nieuwe haag aanplanten?

Denk dan aan de volgende punten om het geschikt te maken voor zomertortels:

- Zeeuwse soorten: Zeeuwse hagen bestaan voornamelijk uit meidoorn, gecombineerd met sleedoorn, hondsroos en andere doornstruiken.
- Plantmateriaal: Probeer streekeigen materiaal te gebruiken.
- Geef voldoende ruimte: Zomertortels willen graag hagen van ongeveer 4m breed en 3m hoog.
- Open: Laat de haag uitgroeien tot een natuurlijke groeiwijze in plaats van een strakke rechte structuur.
- Afwisseling: Plant in de haag enkele grotere bomen en struiken zoals eik, veldesdoorn of laat hier en daar een meidoornstruik ongeknipt.

ZEEUWSE HAAG

bestaat uit:

75%	Meidoorn
15%	Sleedoorn
10%	Andere

Meer informatie:
St. Landschapsbeheer Zeeland

Heggenbeheer

Staat er al een haag?

Een bestaande haag kun je meer geschikt maken door bewuste beheerkeuzes te maken:

- Stoppen met scheren (zoals op foto hiernaast). Laat de heg wat uitgroeien, eventueel aan één kant.
- Plant er enkele grotere bomen tussen of laat enkele struiken verder uitgroeien.
- Laat dode bomen staan. Deze hebben waarde als zangpost!
- Voer geen onderhoud uit als er vogels aan het broeden zijn in de heg.

Zeeuwse zomertortels nesten vaak in
uitgegroeide struiken en heggen

Verharding

Zeeland, met zijn prachtige stranden en mooie dorpen, krijgt elk jaar miljoenen toeristen op bezoek. Daarom zijn er veel kampeerterreinen, parkeerplekken en plaatselijke weggetjes. Deze plekken met verharding kunnen verrassend genoeg met een paar kleine aanpassingen geschikt gemaakt worden voor foeragerende zomertortels.

Zomertortels die net terug zijn uit Afrika moeten hun conditie eerst weer opbouwen voordat ze kunnen gaan broeden. Terwijl akkeronkruiden steeds minder voorkomen in de landbouw, komen deze kruiden vaak nog veel voor op de randen en bermen van veel verharde plekken. De gras- en kruidensoorten leveren veel voedsel voor zomertortels.

WAAROM

Zomertortels zijn zadeneters. Semi-verharde wegen zijn een ideale plek voor deze vogels om geschikt voedsel te vinden.

Het is er kaal en open, met veel laag groeiend (on)kruid.

WAT MAAKT VERHARDING GESCHIKT?

- ☑ Lage vegetatie.
- ☑ Open en schrale omgeving.
- ☑ Kruidenrijk.
- ☑ Vroeg zaadzettende plantensoorten.
- ☑ Bomen en struiken dichtbij.

MEELIFTSOORTEN

Huismus

Patrijs

Verharding aanleggen

Nieuwe parkeerplaats, weg of pad nodig?

- Kies voor waterdoorlatende materialen: grasbetontegels, klinkers, grind, schelpen, hout-snippen. Deze materialen bieden ruimte aan kleine grassen en kruiden, de zaden daarvan zijn zeer geschikt als voedsel voor zomertortels, ook in het vroege voorjaar. Daarnaast vertragen en reguleren deze materialen de waterafvoer.
- Zorg voor begroeide bermen rondom en langs het verharde gebied. Bomen en struiken met een losse, open structuur en kroon bieden een schuilplaats voor zomertortels.
- Kruidenrijke bermen bieden voedsel voor zadenetende vogels, bestuivers en andere insecten.

MEER INFORMATIE

Vlinderstichting

‘Veldgids Ecologisch bermbeheer’
en ‘Kleurkeur’

Provincie Zuid-Holland

Leidraad ecologisch bermbeheer’

Onderhoud verharding

Houd het simpel!

- Gebruik geen bestrijdingsmiddelen, vooral in het vroege voorjaar.
- Op veel gebruikte voetpaden, wegen en parkeerplekken blijft de vegetatie vanzelf laag en kaal.
- Maai dichte of hoog groeiende bermen pas later in het jaar (juli t/m sept), zodat kruiden de kans krijgen om zaad te zetten.
- Laat heggen en bomen uitgroeien tot een open kroon tot meer dan 3m hoog. Als scheren noodzakelijk is, beperk dit dan tot een kant of de onderkant zodat zomertortels alsnog bovenin de haag kunnen zitten.

Braakstroken

Braakstroken binnen de landbouw hebben veel meer waarde dan je zouden denken. Braakstroken waarop de vegetatie laag wordt gehouden, geeft een open structuur. Dit biedt foerageermogelijkheden voor zomertortels, patrijskuikens en andere soorten die van openheid houden.

Daarnaast geven braakstroken vroeg zaadzettende kruiden een plek in de landbouw. Deze zitten vaak in de zaadbank maar krijgen weinig kans om te groeien. Deze zaden zijn een ideale voedselbron voor hongerige zomertortels in het vroege voorjaar.

WAAROM

Zomertortels zoeken hun voedsel graag op open, laag begroeide plekken. Ze eten het zaad van grassen en kruidachtige planten die daar op komen. Door de grond braak te houden en geen bestrijdingsmiddelen toe te passen, hebben de vogels een toegankelijke voedselbron

AANDACHTSPUNTEN:

- Permanent of tijdelijk?
- Kale paden of braakstroken.
- Overal toepasbaar: in de landbouw, in op dijken en op campings.
- Enig onderhoud nodig: soms moet de opgekomen vegetatie gemaaid worden

MEELIFTSOORTEN

Patrijs

Veldleeuwrik

Haas

Beheer van braakstroken

Het beheer van braakstroken, waar kruiden mogen opkomen, kan heel makkelijk zijn – als de begroeiing maar zoveel mogelijk laag en open blijft.

- Gebruik zo min mogelijk bestrijdingsmiddelen, vooral niet van februari t/m juni.
- Maak wegen of paden semi-verhard, dat werkt als een braakstrook.
- Om braakstroken open te houden is enig beheer nodig in mei en juni.
- Af en toe maaien, schoffelen of frezen is voldoende.
- Regelmatig er overheen rijden houdt de vegetatie ook laag.

WAAR PASSEN BRAAKSTROKEN?

Braakstroken kunnen overal toegepast worden, liefst in de buurt van geschikte nestgelegenheid en een waterbron.

Wat kan ik doen en waar?

Voor een zomertortel is alle kale grond belangrijk voor het creëren van een open en schrale vegetatie. Bijvoorbeeld:

- Lage braakstroken van 3m breed door een graanveld.
- Voedselvelden waarin kale stroken worden aangelegd.
- Wandelpaden van schelpen of grind naast korte en kruidenrijke bermen.
- Brede machinesporen door een bloemenzaadveld.

Poelen

Poelen zijn natuurlijke laagtes of uitgegraven kuilen waarin zoet grond- of regenwater blijft staan. Vaak worden dit soort plekken gebruikt als drinkput door vee. Een goede waterbron is ook voor veel wilde diersoorten heel belangrijk.

Zomertortels kunnen, zoals veel andere dieren, geen water drinken uit een diepe put. Ze hebben flauwe oevers nodig zoals je die vindt bij poelen, of bij regenwaterplassen.

WAAROM

Zaadetende vogels zoals de zomertortel hebben meer behoefte aan vers water dan insecteneters. Daarnaast voeren ze hun jongen met een nutriëntenrijke 'duivenmelk' die ze in hun krop aanmaken.

HET BELANG VAN POELLEN

- Poelen zijn belangrijke woon-, schuil- en overwinteringsplekken voor veel dieren. Bijvoorbeeld waterkevers, libellen en salamanders hebben allemaal poelen nodig tijdens hun levenscyclus.
- Grotere poelen zijn ideale plekken voor broedende waterhoenen en eenden-soorten.
- Vogels zoals zwaluwen eten insecten die boven het water vliegen en gebruiken de modder om nesten te bouwen.

MEELIFTSOORTEN

Patrijs

Amfibieën

Libellen

Boerenzwaluw

Rugstreeppad

Poelen aanleggen

Hoe maak je nieuwe poelen ook voor zomertortels geschikt?

- Zorg dat de nieuwe poel minstens één lange, flauwe oever heeft en dat deze niet te dicht groeit. Het moet openblijven om het water bereikbaar voor dieren te houden.
- Leg de nieuwe poel liefst binnen 300 m van uitgegroeide hagen en struweel waar de zomertortel graag haar nest maakt.
- Leg de nieuwe poel liefst binnen 300 m van een geschikte voedselplek.

Geen poel mogelijk?

Kijk of andere oplossingen mogelijk zijn zoals het neerzetten van ondiepe waterbakken, of leg grote stenen in diepe waterbakken.

MEER INFORMATIE

Voor meer informatie over het aanleggen van natuurvriendelijk poelen, kijk op

www.landschapsbeheerzeeland.nl.

Poelen aanpassen en onderhouden

Is er al een poel op jouw erf?

Kijk hoe je deze nog geschikter kunt maken voor zomertortels.

- Zorg dat de poel niet uitdroogt.
- Creëer minstens één flauwe oever en houd deze vrij van hoge, dichte vegetatie.
- Plant bomen en struiken binnen een straal van 300 m van de poel en laat deze groeien tot een geschikte nestgelegenheid voor de zomertortel.
- Zorg voor kale grond en kruidenrijke plekken binnen enkele honderden meters van de poel, zodat voedsel en water dicht bij elkaar beschikbaar zijn.

Voedselvelden

Zomertortels keren in het voorjaar terug naar hun leefgebied in Zeeland. Na zo'n lange reis moeten ze hun conditie weer opbouwen voordat ze kunnen gaan broeden. Dit is geen makkelijke taak: vroeg zaadzettende akkeronkruiden zijn in de landbouwgebieden nog maar weinig te vinden.

De vogels zijn best kieskeurig: hun voorkeur gaat uit naar plekken die heel open en schraal zijn, waar ze zaad het makkelijkst kunnen vinden. Bijvoerplekken werken prima, maar zijn geen goede oplossing voor de lange termijn. Daarom is in Zeeland (op Walcheren) onderzoek gedaan naar de effectiviteit van voedselvelden.

WAAROM

Zomertortels foerageren op laag begroeide gronden naar zaadjes van bloemen, grassen en granen. Onderzoek op Walcheren en Zuid-Beveland laat zien dat ze hun voedsel nu noodgedwongen gaan zoeken op plekken waar graankorrels blijven liggen zoals bij veehouderijen.

VOEDSELVELDEN ALS MAATREGEL

- Voedselveldjes zijn een goede manier om onhandige of overblijvende stukken van een perceel te gebruiken om de natuur een handje te helpen.
- Veldjes met kruiden bieden voedsel en schuilplaatsen voor veel insecten en dieren, zowel tijdens als buiten het broedseizoen.
- Voedselveldjes kunnen onderdeel zijn van maatregelen in het agrarisch natuurbeheer (het ANLb) voor de beheerfunctie "creëren foerageergebied".

MEELIFTSOORTEN

Koninginnenpage

Haas

Putter

Gele kwikstaart

Hoe leg je een goed voedselveld aan?

Om foerageerplekken aantrekkelijk te maken voor zomertortels, moeten aan een paar voorwaarden worden voldaan.

- Heel dun inzaaien (5 - 7kg/ha).
- Aangepast zaadmengsel gebruiken met veel vroeg zaadzettende en laag blijvende kruidensoorten.
- Onderhoud uitvoeren in stroken beheren tijdens het groei-seizoen, dus niet alles tegelijk maaien.
- Een lage, schrale vegetatiestructuur aanhouden, met 30 tot 60% kale grond.
- Minimale perceeloppervlakte van 0,25 ha.

GESCHIKTE KRUIDENSOORTEN

Vroeg zaadzettende planten als winterpostelein, spurrie, vogelmuur, akkerviooltje en straatgras.

Laagblijvende kruiden als winterpostelein, kleine klaver, hopklaver, gewone duivenkervel

Onderzoek op Walcheren

Wat testen wij in samenwerking met agrariërs?

- Zoeken naar beste samenstelling van zaadmengsels.
- Uitproberen van verschillende inzaaimomenten en -methodes.
- Verschillende beheermethodes testen, zoals gedeeltelijk schoffelen, ondiep frezen of maaien.
- Kijken hoe velden met een lage, open en schrale structuur in de bestaande landbouwsystemen passen.
- Onderzoeken hoe zomertortels hun omgeving gebruiken.
- Onderzoeken hoe insecten, zoogdieren en andere vogels voedselveldjes gebruiken.

Stoppelvelden

De zomertortel is de enige duivensoort in Nederland die naar warmere landen trekt voor de winterperiode. Om deze lange reis te kunnen maken moeten de vogels zich 'opvetten'. Daarom zijn stoppelvelden, waar de stoppels na de oogst nog niet zijn ondergeploegd, van groot belang.

De meeste zomertortels beginnen in augustus / september aan hun vlucht naar de Sahel in Afrika.

Laat de stoppels daarom het liefst staan tot eind september!

Vaak zijn er zelfs subsidies voor het laten staan van stoppels (ANLb).

WAAROM

Stoppelvelden zijn ideale plekken voor zomertortels in de nazomer want de vegetatie is er laag en open.

Ook er liggen vaak veel gemorste graankorrels die op de grond na de oogst.

WIE PROFITEERT ER NOG MEER?

Zomertortels zijn niet de enigen die dol zijn op stoppelvelden aan het eind van de zomer. Naast de vogels die zich voorbereiden op de trek naar het zuiden, worden stoppelvelden graag gebruikt door vogels en andere diersoorten die blijven.

Stoppelvelden zijn ook een geschikte voedselbron én schuilplaats tijdens de wintermaanden waar veel dieren baat bij hebben zoals de patrijs, kneu, torenvalk en de haas.

Lees meer over stoppelvelden in de factsheet '*Overwinterende graanstoppels*' van Vogelbescherming NL.

MEELIFTSOORTEN

Patrijs

Veldleeuwerik

Torenvalk

Kerkuil

Kneu

Haas

Rommelhoekjes

De natuur is wild. Bij een nette tuin of erf bij een bedrijf, denken we aan strakke lijnen, tegels of andere verharding, paden zonder onkruid en strak geknipte heggen. Maar netjes is niet natuurlijk!

Plekken die een beetje mogen verwilderen zijn al snel bomvol leven. Wilde bloemen, vruchten en zaden, zoemende bijen en kruipende spinnen, kleurrijke vlinders en zingende vogels. Zo mooi kan de natuur worden, ook in een tuin of op een erf.

Rommelige hoekjes waar niet vaak iemand komt hebben veel waarde voor zomertortels en veel andere dieren. En ze vragen weinig tot geen onderhoud!

WAAROM

Zomertortels zijn schuwe vogels. Rommelhoeken, op boerderijen, campings of in grote tuinen, bieden juist rustige, beschutte plekjes. Daar kunnen ze zich verschuilen én ze vinden er zaad van (on)kruid.

NATUURLIJKE HOEKJES

Kruiden en grassen groeien overal. Door ze bewust op bepaalde plekken te laten staan, zorg je voor een voedselbron vroeg in het voorjaar voor heel veel diersoorten. Zulke hoekjes hoeven niet groot te zijn en kunnen elk jaar op een andere plek liggen. Bijvoorbeeld naast een parkeerplaats, onder een speeltoestel, achter een schuur of bij een akkerrand.

Uitgegroeide hagen en bomen zijn belangrijke zangposten en rustplekken voor zomertortels en andere vogels. Heb jij hagen of bomen die je niet strak hoeft te houden maar (deels) kunt laten uitgroeien?

MEELIFTSOORTEN

Haas

Patrijs

Egel

Grote, open bomen

Bomen zuiveren de lucht, leggen koolstof vast in bodem en biomassa, helpen water vast te houden, bieden schaduw en zijn belangrijk voor de biodiversiteit. Ze zijn ook een essentieel voor een zomertortel-vriendelijk gebied. Zomertortels hebben bomen nodig om te zingen, rusten en soms om in te nestelen. Geschikte bomen zijn niet persé heel hoog, maar moeten vooral een wijde, open kroon hebben. Het maakt niet uit of een boom in een rij, middenin een haag of alleen staat.

Als je in Zeeland nieuwe bomen plant, zorg dan dat ze geschikt zijn voor de (klei- of zandige) bodem en tegen zeewind bestand zijn. Voor meer informatie vind je bij Stichting Landschapsbeheer Zeeland en Zeeuwse 'Meer Bomen Nu'.

WAAROM

Zomertortels brengen veel tijd door in grote, open bomen. Het zijn veilige rustplekken waar ze lekker kunnen luieren of koeren. Vanaf hier zijn ze goed te horen door andere zomertortels; heel belangrijk als ze een partner zoeken of hun territorium bekend willen maken.

WELKE BOOMSOORTEN?

Voor het zingen en uitrusten lijkt de boomsoort niet belangrijk: op Walcheren gebruiken zomertortels o.a. appel-, peer-, walnootbomen en uitgegroeide meidoorns. Zelfs dode bomen worden gebruikt!

Voor nesten hebben zomertortels wel een voorkeur voor bepaalde struiken. Vaak kiezen ze voor mei- of sleedoornstruiken, waar ze tussen de beschermende doorns kunnen nestelen. Soms maken ze nesten in fruitbomen, coniferen of tussen klimplanten zoals kamperfoelie.

MEELIFTSOORTEN

Heel veel vogelsoorten

Bestuivende insecten

Vleermuizen

Maatregelen combineren

Wanneer meerdere maatregelen op een plek gecombineerd worden, heeft dit nog meer effect. Er zijn meerdere manieren om verschillende maatregelen tegelijk uit te voeren. Zo kun je een landbouwsysteem meer natuurinclusief maken.

Voor versterking van biodiversiteit is een andere vorm van landbouw nodig, een landbouw die niet gericht is op topproductie, maar op kwaliteit van de productiemiddelen zoals de bodem, agrobiodiversiteit en landschap.

Op het internet is veel informatie te vinden over natuurinclusieve landbouw. Bijvoorbeeld op www.natuurinclusievelandbouw.eu.

WAAROM

Zomertortels hebben een combinatie van landschapselementen en voedselbronnen nodig om in Zeeland succesvol te kunnen broeden. Daarom is het nemen van verschillende maatregelen tegelijk heel zinvol.

Natuurinclusieve landbouw

In Zeeland verstaan we hieronder een vorm van landbouwproductie, waarbij soorten en natuurlijke processen de productie ondersteunen en/of soorten de ruimte krijgen zonder een direct effect op de productie.* Er wordt nog veel geëxperimenteerd met natuurinclusieve landbouw. Aandachtspunten zijn altijd: een gezonde bodem, beperking van chemische middelen, verhoging van biodiversiteit en passend in het landschap.

**Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied 2021-2030 Zeeland*

MEER INFORMATIE

Provincie Zeeland heeft een brochure gemaakt over natuurinclusieve landbouw met een beschrijving van verschillende mogelijkheden voor Zeeuwse boeren.

Waar moet je op letten?

- Kies gewassen die als voedselbron voor zomertortels kunnen dienen.
- Zorg voor kale grond (machinesporen/braakstrook/pad) naast gewaspercelen met geschikt eten (zoals bloemenzaad, maanzaad, granen).
- Spuit zo min mogelijk op de randen van percelen, op paden en onder (vrucht)bomen, vooral van februari tot en met juni. Daar vinden de zomertortels hun voedsel in vroeg zaadzettende kruiden.
- Voedselvelden of braakgrond kunnen ook als stroken worden uitgevoerd.
- Laat stoppels staan na de oogst tot eind september. Meerdere diersoorten hebben daar baat bij.
- Overweeg een landbouwsysteem met strokenteelt of agroforestry.

GESCHIKTE GEWASSEN

Blauwmaanzaad (papaver)

Bloemenzaden

Mosterd, Koolzaad, Raapzaad

Tarwe, Boekweit,
Wikke, Klaver

Landschapselementen

Zomertortels hebben landschapselementen als bomen en struiken nodig als schuil- en nestplek. Denk dan aan de volgende punten om het landschap geschikt te maken voor zomertortels:

- Akkers en velden kun je omringen met hagen, struweel of bomen die je laat uitgroeien.
- Kies voor bomen met een brede, open kroon.
- Kies voor snoeien in plaats van scheren, om te voorkomen dat hagen/bomen te dicht worden voor zomertortels.
- Zorg voor kale grond naast een heg of bomenrij.

COLOFON

Productie:
Vreugdentil Ecologie

Uitgave in opdracht van:
Provincie Zeeland in het kader van
gebiedsverkenning Noordwest Walcheren

Fotografie:
Omslag: Marcel Klootwijk
Pag. 5, 21: Bastiaan van de Wetering
Pag. 4, 6: Marcel Klootwijk
Pag. 18: Rob Sponselee
Pag. 23: European Agroforestry Federation
Pag. 24-25: Elsa July
Pag. 9-17, 19, 20, 22: Vreugdentil Ecologie

Contact:
noordwestwalcheren@zeeland.nl
provincie@zeeland.nl

Bezoekadres:
Provinciehuis, Abdij 6
4331BK Middelburg

